

KREATIVA SVERIGE! NATIONELL STRATEGI FÖR FRÄMJANDE AV HÅLLBAR UTVECKLING FÖR FÖRE- TAG I KULTURELLA OCH KREATIVA BRANSCHER (SOU 2021:94)

Kungliga Operan AB (Operan) har givits tillfälle att lämna synpunkter avseende ovan rubricerat betänkande.

Operan önskar hänvisa till och ställer sig bakom det yttrande som branschorganisationen Svensk Scenkonst lämnar i ärendet.

INLEDNING

Det är mycket välkommet att staten tar ett samlat grepp för att främja utvecklingen av företag som är verksamma i kulturella och kreativa branscher. Dessa verksamheter är viktiga ur ett samhällsekonomiskt perspektiv men de bidrar också till attraktiva livsmiljöer, hållbar samhällsutveckling, innovation och människors välbefinnande. Utredningens ansats är i allt väsentligt positiv och betänkandet innehåller en rad intressanta uppslag som kan tas vidare i arbetet.

Operan hade dock gärna sett en större tydlighet i vilka övergripande vägval som måste göras för att strategins långsiktiga mål ska uppnås.

KONSTNÄRERNA OCH KULTURLIVET SOM MÖJLIGGÖ- RARE FÖR FÖRETAGANDE

Strategin som föreslås av utredaren är i avsaknad av vägval eller åtgärder för att utveckla och vidmakthålla det konstnärliga skapande som utgör hela grunden för företag som är verksamma inom kulturella och kreativa branscher. Offentlig finansiering av ett starkt kulturliv, närvaron av estetiska ämnen i skolan och de konstnärliga utbildningarna bidrar på ett avgörande sätt till dessa företag och deras möjlighet att verka i ett samhälle med kreativt och kulturellt intresserade medborgare. Operan anser att det är en allvarlig brist i utredningens betänkande att detta perspektiv helt har kommit i skymundan vid formuleringen av själva strategin.

De kulturella och kreativa branschernas förutsättningar hänger nära ihop med att det finns en robust kulturell infrastruktur i hela landet. Kulturinstitutioner, privata kulturaktörer, ideella arrangörer och det fria kulturlivet hänger ihop i ett system där alla

delar behövs för att helheten ska fungera. Ur kulturlivet kommer utövare och konstnärliga uttryck som många marknadsorienterade aktörer är beroende av.

Konst och kultur är en förutsättning för företag i kulturella och kreativa branscher och det är därför förvånande att utredningen kommer till slutsatsen att detta inte ska vara en utgångspunkt för strategin. Operan anser tvärtom att en strategi för att främja företagande i kulturella och kreativa branscher borde ha som utgångspunkt att stärka landets kulturella infrastruktur.

Kulturlivets finansiering, kompetensförsörjning och behov av ändamålsenliga lokaler med en hanterbar hyra, är vidare några grundförutsättningar som borde diskuteras i detta sammanhang.

UPPHOVSRÄTTSLIGA FRÅGOR

Operan delar utredningens uppfattning att upphovsrättsliga frågor är centrala för många av de aktörer som möjliggör företagande inom kulturella och kreativa branscher. Inte minst är upphovsrätten i många fall en grundläggande förutsättning för att konstnärliga upphovspersoner ska kunna leva på sitt konstnärliga skapande.

Upphovsrättens och närstående rättigheters praktiska funktionalitet samt hur strukturen, maktbalansen och beräkningarna för ersättningar kring detta hanteras inom kulturlivet och de kreativa branscherna är komplext och skiljer sig till stora delar åt mellan konstområden och olika delar av denna företagssektor. Det är också viktigt att inte endast ha upphovspersonernas eller de utövande konstnärernas perspektiv i dessa frågor, då berörda näringar och företag som har behov av att nyttja rättigheter måste kunna göra det till rimliga villkor för att fungera. På dessa punkter hade betänkandet vunnit på en mer nyanserad beskrivning.

Operan anser att avsnittet är alltför ensidigt skrivit ur upphovspersonernas perspektiv. För att marknaden ska fungera måste det finnas en balans mellan upphovsrättsinnehavarna och beställarsidan. Texten tar inte heller hänsyn till att förutsättningarna varierar mellan olika branscher.

För Operans och scenkonstens del rör det sig ofta om så kallade stora rättigheter där ersättning inte distribueras genom avtalslicenser via collecting societies (STIM med flera organisationer). Inom exempelvis musikteater/opera görs dessutom ofta en beställning av ett nytt verk från en uphovsperson – direkt eller via ett förlag eller annan företrädare. Beställningen läggs ofta utifrån tidigare arbete direkt till en uphovsperson snarare än att flera uphovspersoner lägger ner ett stort och obetalt arbete på att ta fram en ”pitch”. Maktbalansen i dessa relationer torde vara betydligt jämnare än i de exempel som tas upp i texten.

Det bör också tydliggöras att anställda uphovspersoners och utövande konstnärers rättigheter inom scenkonst (omfattar även anställda frilansare) regleras inom ramen för centrala kollektivavtal som är framförhandlade av jämnstarka parter. Vidare finns det inom den offentligt finansierade scenkonsten utövande konstnärer som har tillsvidareanställningar, vilkas situation inte är lika ”utsatt” som frilansande konstnärer.

Det är alltså viktigt att man i det fortsatta arbetet nyanserar de olika branscherna och dess olika uphovspersoners och utövande konstnärers olika förutsättningar (maktbalans, ersättningar, utsatthet) så att de lösningar som tas fram träffar rätt.

HANDLÄGGNING

I detta ärende har verkställande direktören Fredrik Lindgren beslutat. Chefsjuristen Helena Sköldborg har varit föredragande.

Fredrik Lindgren

Helena Sköldborg

Verkställande direktör

Chefsjurist

